

Způsob jmenování členů Výboru regionů

Postupy uplatňované v členských státech

SHRNUTÍ

V preambuli ke Smlouvě o Evropské unii se mezi jejími cíli připomíná pokračování „procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejbližší občanům“.

Založení Výboru regionů (VR) Maastrichtskou smlouvou v roce 1992 je tedy součástí institucionálního rámce, jehož cílem je zajistit skutečnou regionální a místní účast v procesu rozhodování ve Společenství.

Postup pro jmenování členů Výboru regionů jakožto orgánu zastupujícího různé samosprávy má zásadní význam pro jeho fungování.

Různé postupy pro výběr členů a náhradníků VR v Evropské unii odrážejí rozmanitost politických a územně správních systémů existujících v Evropě. Rozšíření Unie na 27 členských států tuto skutečnost ještě posílilo.

Existují tedy dvě možnosti. Ve federálních zemích či v zemích, kde jsou silné regionální systémy, jako je Německo, Rakousko, Belgie, Španělsko či Itálie, je zastupitelská úloha regionů výslovně stanovena v právních textech. Národní delegace těchto zemí ve VR sestávají převážně z regionálních představitelů, zatímco místní orgány jsou zastoupeny pouze omezeně. Na druhé straně existují země, které nemají regionální systémy, nebo jsou v nich tyto systémy slabší, a jejich zástupci jsou především či dokonce výlučně představitelé místních samospráv (to platí např. pro Portugalsko, Řecko, Estonsko, Lotyšsko, Kypr, Švédsko a Lucembursko).

Navzdory různým postupům pro jmenování uplatňovaným pro každou národní delegaci je třeba zdůraznit důležitou úlohu, kterou při výběru plní sdružení orgánů územní správy. Ve většině členských států, a zvláště v případě nových delegací totiž připravují seznamy kandidátů sdružení regionálních nebo místních orgánů a poté je předávají vládě daného státu ke konečnému rozhodnutí. Ačkoli politický postoj národních vlád vůči jejich místním a regionálním orgánům je v každé zemi odlišný, seznamy vypracované sdruženími jsou jen výjimečně upravovány. Téměř všechny národní vlády schvalují předložený seznam kandidátů bez úprav předtím, než je předán Radě ministrů.

Od čl. 198 písm. a) Maastrichtské smlouvy až po všechny nedávné úpravy obsažené v Lisabonské smlouvě, jež byla podepsána 13. prosince 2007 a nyní ji ratifikují členské státy EU, prošla ustanovení týkající se složení a způsobu jmenování členů Výboru regionů několika úpravami.¹

Výbor regionů sám několikrát vyjádřil jasné požadavky ohledně svého složení, především co se týče povinnosti, aby členové měli volební mandát či byli politicky zodpovědní demokraticky zvolenému shromáždění a délka jejich funkčního období odpovídala funkčnímu období Evropského parlamentu (5 let namísto 4)².

Ačkoli Amsterodamská smlouva představuje pokrok, co se týče pravomocí Výboru regionů, zejména díky rozšíření jeho poradní činnosti, požadavky Výboru regionů týkající se způsobu jmenování jeho členů byly zohledněny až v Niceské smlouvě. Od vstupu Niceské smlouvy v platnost dne 1. února 2003 musí být členové a náhradníci VR přímo voleni představitelé, nebo musí být politicky zodpovědní shromáždění zvolenému přímou volbou. Nicméně je třeba zdůraznit, že od založení Výboru regionů většina národních delegací až na několik výjimek na tuto zásadu demokratické legitimacy brala ohled.

Jakmile vstoupí v platnost Smlouva o fungování Evropské unie jakožto výsledek úprav zavedených Lisabonskou smlouvou³, budou nová ustanovení týkající se složení a způsobu jmenování členů Výboru regionů tato:

Část šestá „Institucionální a finanční ustanovení“, hlava I „Institucionální ustanovení“, kapitola 3 „Poradní instituce Unie“, nový čl. 300 odst. 1, 3, 4 a 5 Smlouvy o fungování Evropské unie (společná ustanovení pro Výbor regionů a Hospodářský a sociální výbor).

„1. Evropskému parlamentu, Radě a Komisi jsou nápomocny Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, které plní poradní funkce.

(...)

3. Výbor regionů se skládá ze zástupců regionálních a místních samosprávných celků, kteří buď mají volební mandát v některém regionálním nebo místním samosprávném celku, nebo jsou politicky zodpovědní volenému shromáždění.

4. Členové Hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů nejsou vázáni žádnými příkazy. Vykonávají svou funkci zcela nezávisle v obecném zájmu Unie.

¹ Přehled úprav ustanovení, jimiž se řídí proces jmenování členů Výboru regionů od čl. 198 písm. a) Maastrichtské smlouvy, se nachází v příloze II.

² Viz příloha III a IV.

³ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, Úřední věstník Evropské unie 2008/C 115/01, svazek 51, 9. května 2008.

5. Rada pravidelně přezkoumává pravidla uvedená v odstavcích 2 a 3, která se týkají složení těchto výborů, aby zohlednila hospodářský, sociální a demografický vývoj v Unii. K tomuto účelu přijímá Rada na návrh Komise rozhodnutí.“

Část šestá „Institucionální a finanční ustanovení“, hlava I „Institucionální ustanovení“, kapitola 3 „Poradní instituce EU“, oddíl 2 „Výbor regionů“, nový článek 305 Smlouvy o fungování Evropské unie (bývalý čl. 263 druhý, třetí a čtvrtý pododstavec Smlouvy o ES).

„Počet členů výboru nesmí překročit 350.

Rada na návrh Komise jednomyslně přijme rozhodnutí, kterým se stanoví složení výboru.

Členové výboru a náhradníci jsou ve stejném počtu jmenováni na dobu pěti let. Mohou být jmenováni opakovaně. Rada přijme seznam členů a náhradníků sestavený podle návrhů podaných každým členským státem. Uplynutím mandátu uvedeného v čl. 300 odst. 3, na jehož základě byli navrženi, končí funkční období členů výboru a členové výboru jsou stejným postupem nahrazeni na zbytek funkčního období. Nemohou být současně členy Evropského parlamentu.“

Je užitečné zdůraznit, že v návaznosti na úpravy obsažené v Lisabonské smlouvě nebude složení členů Výboru regionů po vstupu Smlouvy o fungování Evropské unie v platnost uvedeno ve smlouvě, ale bude na Radě, aby přijala rozhodnutí o složení Výboru⁴.

Existují dvě obecná kritéria, která při výběru zohlednily všechny země: politická vyváženost a územní a geografická vyváženost. Jedná se o dvě základní kritéria pro řádné zastoupení místních a regionálních orgánů ve Výboru regionů. Je třeba rovněž zdůraznit, že stále více delegací ve VR zařazuje do svých výběrových kritérií stejné zastoupení žen a mužů.

Tato studie se skládá z částí věnovaných 27 členským státům Evropské unie. Každá kapitola se týká jedné země a je rozdělena na tři části:

- 1) rozdělení míst (delegace dané země, řádní členové a náhradníci);
- 2) právní základ;
- 3) postup pro jmenování.

⁴

V návaznosti na změny v článku 15, kapitole 3 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a změny v článku 13 Aktu o podmínkách přistoupení Bulharské republiky a Rumunska je rozložení křesel ve Výboru regionů mezi členskými státy v současnosti takovéto: Belgie – 12; Česká republika – 12; Dánsko – 9; Německo – 24; Estonsko – 7; Řecko – 12; Španělsko – 21; Francie – 24; Irsko – 9; Itálie – 24; Kypr – 6; Lotyšsko – 7; Litva – 9; Lucembursko – 6; Maďarsko – 12; Malta – 5; Nizozemsko – 12; Rakousko – 12; Polsko – 21; Portugalsko – 12; Slovinsko – 7; Slovensko – 9; Finsko – 9; Švédsko – 12; Spojené království – 24; Bulharsko – 12; Rumunsko – 15. Viz také článek 263 konsolidovaného znění Smlouvy o založení Evropského společenství (příloha II).

V části „Právní základ“ je třeba si povšimnout, že několik zemí jmenuje své členy na právním základě daném článkem 263 Smlouvy o ES; to platí konkrétně pro Francii, Nizozemsko, Lucembursko, Řecko, Kypr, Dánsko, Estonsko, Maďarsko, Maltu, Českou republiku, Spojené království a Švédsko. Některé země jako Finsko a Slovensko neuvádějí žádný právní základ práva Společenství nebo vnitrostátního práva pro jmenování svých členů a jiné země vycházejí z ministerských výnosů, nařízení ministerstva vnitra, právních názorů či také rozhodnutí.

Prezentace různých postupů jmenování členů VR ve 27 členských státech EU, obsažená v této studii, byla aktualizována v červnu 2007*.

* Studie je nyní k dispozici ve francouzštině; bude rovněž dostupná v angličtině, ale vzhledem k její rozsáhlosti se prozatím neplánuje překlad do ostatních jazyků Společenství.

Další informace obdržíte zde: Studies@cor.europa.eu.

Výbor regionů, Ředitelství pro poradní práce, Oddělení pro studie.